

Són, la majoria, persones absolutament documentades històricament i que, a sobre, es coneixen la comarca i el territori com el palmell de la mà.

bles de la Terra Alta perquè els hòmens o eren morts o encara estaven al front.

La recollida de material per part dels metallers va durar fins als anys 60, quan la baixada de preus va començar a fer-ho inviable. Els periodistes Andreu Caralt i Toni Orensanz també han fet durant molts anys una bona feina de recerca i d'investigació en aquest àmbit. Molts d'aquells xiquets que en sortir d'escola als anys 60 anaven pel terme a recollir bales i amb el que venien es compraven xocolata i tebeos, són els col·leccionistes d'avui en dia. Solen ser hòmens (no sembla que hi haja dones) que treballen a la comarca, que són o han sigut pagesos (viticultors) i caçadors, i que tenen una edat compresa entre els 27 i els 60 anys. Molts prefereixen romandre a l'ombra per una qüestió de seguretat i estima per la seua col·lecció, però no són completament inaccessibles.

Dos dels col·leccionistes més coneguts i oberts de cara als mitjans són Pere Sanz i Vicent, de Corbera d'Ebre. Sanz (també conegut com Pere Bomba) és un pou de saviesa i té, de fet, una col·lecció oberta al públic al poble, *La trinxera*, de visita obligada per tots aquells que estiguen interessats en aquest tema. Allà Sanz té exposat una gran quantitat de material bèl·lic, recollit per ell i també aconseguit en forma de donacions d'altres: una bomba d'aviació alemanya de 250 quilograms, un cotxe, sacs de trinxeres, diverses metralladores, desenes de maniquins vestits i complementats, més bombes d'aviació, una bicicleta, llibres, un tros d'una ala d'avió i un seguit de vitrines amb armes, granades, baionetes, documents, insígnies, plats i coberts, gorres i tot tipus d'objectes personals. Sanz, en tindre la col·lecció exposada al públic, la té degudament reglamentada i segura. La regulació dels col·leccionistes, mitjançant potser un carnet de buscador, és un aspecte que té tants partidaris com detractors. De perfil més personal, que no menys professional, però amb material només localitzat per ell (o gràcies als veïns que el criden si un dia es topen amb una troballa) és el col·lec-

dre la vida intentant desactivar una bomba per traure'n l'espoleta. I després, alguns pagesos que, desafortunadament, copejaven un projectil amb l'arada. El coure era un dels materials més desitjats, ja que el preu per un quilogram podia arribar a les cent pessetes.

Dos o tres anys després de la guerra, l'exèrcit franquista encara arrebegava restes de material pesant com ara els tancs. Van arribar a recollir unes 60.000 tones de materials diversos. També hi havia els Batalions Disciplinaris de Treballadors (grups de republicans forçats que netejaven el territori). El seu treball consistia a arrebegar morts dels camins, enterrar-los a llocs on no fessen nosa a ningú i recollir projectils que carregaven en un camió i tiraven al riu Ebre, segons el llibre *Corbera d'Ebre, 200 anys d'història 1800-2007*, de Josep Sánchez Cervelló, Cinta Margalef Faneca i Pere Clua Micolà. Durant els últims mesos de la guerra eren les dones i els xiquets qui arrebegaven el material i el reciclaben per reconstruir els po-

Imatge d'un magatzem d'un col·leccionista.

cionista Vicent, que guarda la seua col·lecció al seu magatzem i que ha reunit més de cent projectils diferents, 800 bales de calibres variats i 300 peces de material divers. Com ell hi ha, i sempre hi haurà, molts altres.

Teòricament, si algú es troba al camp una bomba o granada ha d'avisar la Guàrdia Civil i el tècnic especialista en desactivació d'artefactes explosius (TEDAX) s'encarregarà amb el procediment habitual

de fer-la explotar, ja que manipular una bomba és molt perillós. Un veí de Gandesa va perdre la vida a final dels anys 90 en portar la desactivació de bombes per als col·leccionistes com un petit i clandestí negoci. Tornant al principi, és habitual que surten als mitjans de comunicació les breus notícies que s'ha trobat un altre projectil d'artilleria a la comarca i que els TEDAX l'han fet explotar.

Però no convé desestimar el coneixement del col·leccionista o con-

PER A SABER MÉS:

Ritmos para el paraíso y otros relatos de periodismo literario, de Lucía Maina Waisman, Amelia Torres Barrientos i Marina Pallás Caturla (Editorial Base, 2016).

vertir la seua afició en un simple *hobby*: són, la majoria, persones absolutament documentades històricament i que, a sobre, es coneixen la comarca i el territori com el palmell de la mà. La seua col·lecció és fruit de moltes i moltes hores de recerca, d'investigació, de passejades, d'estudi i d'esforç. Si algú sap de memòria són ells, que viuen envoltats de passat. Malauradament, va haver-hi una època que buscar ferro sense respecte per l'entorn i sense coneixements històrics es va convertir en una espècie de moda com de buscadors de tresors. Allò ja ha passat. No obstant això, la pregunta és com, 80 anys després, els col·leccionistes poden seguir, amb més o menys dificultat, omplint els seus magatzems d'aquest material. O per què ningú abans s'ha fet aquesta pregunta. ■

CONSULTES EXTERNES / URGÈNCIES / SALA DE PARTS / HOSPITALITZACIÓ / QUIRÒFANS / PROVES DIAGNÒSTIQUES I TERAPÈUTIQUES

Clínica Terres de l'Ebre
TORTOSA

Atenció sanitària,
propera i accessible

Pl. de Joaquim Bau, 6-8 43600 Tortosa
clinicatortosa@grupsgassa.cat
977 588 200

Reserva de visites: 977 588 205

Atenció personalitzada per
a mútues i particulars de
les Terres de l'Ebre, el Baix
Maestrat i el Baix Aragó

Especialitats i Serveis

- Al·lèrgologia
- Anàlisis clíniques
- Anatomia patològica
- Anestesiologia i Clínica del Dolor
- Angiologia i Cirurgia Vascular
- Aparell Digestiu i Endoscòpia Digestiva
- Cardiologia
- Cirurgia General i Aparell Digestiu
- Cirurgia Oral i Maxil·lofacial
- Cirurgia Pediàtrica
- Cirurgia Plàstica, Estètica i Reparadora

- Dermatologia
- Dietètica
- Endocrinologia i Nutrició
- Especialitats pediàtriques (Cardiologia, Endocrinologia, Gastroenterologia i Pneumologia)
- Farmàcia
- Infermeria
- Llovedores
- Medicina de l'Esport
- Medicina General
- Medicina Interna
- Neurologia i Neuropsicologia

- Obstetrícia i Ginecologia
- Oftalmologia
- Otorinolaringologia
- Pediatria
- Pneumologia
- Psiquiatria
- Psiquiatria
- Radiologia i Diagnòstic per la Imatge
- Rehabilitació i Fisioteràpia
- Reumatologia
- Traumatologia i Cirurgia Ortopèdica
- Urgències
- Urologia i Andrologia